

УДК 005.216005.6:334.716

*Н. С. Ілляшенко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю,
Сумський державний університет, м. Суми
К. Б. Ступнікова,
студент, Сумський державний університет, м. Суми
А. М. Кириллова,
студент, Сумський державний університет, м. Суми*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ ВИПЕРЕДЖАЮЧОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПРИСКОРЕННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

*N. S. Illiashenko,
PhD, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Marketing and Management of Innovative Activity,
Sumy State University, Sumy
K. B. Stupnikova,
Student, Sumy State University, Sumy
A. M. Kyryllova,
Student, Sumy State University, Sumy*

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF THE MECHANISM OF FORMATION OF STRATEGIES OF THE OUTSTRIPPING INNOVATIVE ACCELERATION OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

У статті розглянуто концептуальні засади механізму формування стратегії інноваційного розвитку промислових підприємств. Показано умови необхідні для забезпечення успіху переходу на випереджаючий шлях інноваційного розвитку. Подана схема формування стратегічних напрямів інноваційного розвитку та спрощений механізм переходу на шлях випереджаючого розвитку. На основі аналізу досліджень науковців встановлено вирішальні фактори успіху стратегії випереджаючого інноваційного розвитку промислового підприємства. Зазначено, що механізм формування стратегій інноваційного прискорення промислового підприємства передбачає виділення складових підсистем, ідентифікацію всіх факторів, які впливають на даний процес, врахування взаємозалежностей та функціональних зв'язків підприємства, а також особливостей ринково-виробничої діяльності розвитку.

The article deals with the conceptual foundations of the mechanism of formation of the strategy of innovative development of industrial enterprises. The conditions necessary to ensure the success of the transition to the forefront of innovative development are shown. The scheme of formation of strategic directions of innovation development and simplified mechanism of transition to the path of advance development are presented. On the basis of the analysis of the researches of scientists, the decisive factors of the success of the strategy of the advance innovative development of the industrial enterprise are established. It is noted that the mechanism of formation of strategies for

innovation acceleration of an industrial enterprise involves the allocation of constituent subsystems, identification of all factors that influence this process, taking into account interdependencies and functional connections of the enterprise, as well as features of market and production activity development.

Ключові слова: *інноваційна стратегія, механізм формування, прискорення, промислові підприємства.*

Key words: *innovation strategy, formation mechanism, acceleration, industrial enterprises, outstripping development.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Практика свідчить, що в наш час серед основних факторів економічного зростання як окремих підприємств, так і національних економік у цілому на перші позиції виходять інновації та інноваційна діяльність. Вони дозволяють підвищити ефективність використання наявних ресурсів, адаптуватися до змін зовнішнього середовища, забезпечити тривале виживання і розвиток на ринку. В цих умовах особливої актуальності набуває вміння своєчасно виявити перспективні напрямки інноваційного розвитку для реалізації яких є необхідні та достатні внутрішні й зовнішні умови, сформувати портфель інноваційних проєктів, розробити ефективну стратегію управління їх реалізацією.

Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства покликане орієнтувати виробничу діяльність на запити сучасного споживача, гнучко реагувати і здійснювати своєчасні зміни, досягати конкурентних переваг, що відповідають рівню міжнародного ринку.

Реалізація інноваційного розвитку підприємства на стратегічному рівні передбачає впровадження механізму стратегічного інноваційного розвитку, який би забезпечив ефективне поєднання стратегічних завдань розвитку підприємства з інноваційними процесами на засадах системності та комплексності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогоднішній день існує значна кількість робіт, присвячених різним аспектам інновацій. Дослідження впливу впровадження інновацій і розвитку інноваційних процесів на формування постіндустріального суспільства в Україні та на розвиток окремих регіонів загалом висвітлено в працях О.М. Алімова, О.І. Амоші, Є.І. Бойка, А.С. Гальчинського, В.М. Геєця, З.В. Герасимчук, С.В. Захаріна, М.А. Козоріз, А.І. Сухорукова, Л.І. Федулової, В.С. Яцкова та інших [1; 2; 3; 4; 5; 6 та ін.].

Метою статті є аналіз механізму формування стратегій випереджаючого інноваційного прискорення промислових підприємств.

Основний матеріал. Інноваційна діяльність сучасних підприємств розглядається як провідний чинник, що сприяє посиленню конкурентних позицій на вибраних ринках. Під час адаптації науково-технічного прогресу до ринкових умов відбувається складний процес переходу від нововведень технологічного поштовху до нововведень, які ґрунтуються на виклику з боку попиту, і від традиційних лінійних моделей нововведень до сучасних нелінійних і системноінтегрованих. Водночас промислові підприємства повинні розгортати якісно нову інноваційну діяльність за умови відсутності повноцінної національної інноваційної системи, слабкорозвинутої інноваційної інфраструктури, продуманої державної промислової політики.

Існує шлях, який передбачає пошук і реалізацію наявних, все ще досить значних у окремих галузях відносних переваг, зайняття і посилення провідних позицій у тих сферах діяльності, де для цього є достатні умови (аерокосмічна галузь, розробка комп'ютерних програм, медицина, військова техніка і т. п.). В цих умовах постає проблема виявлення (прогнозування) і обґрунтування найбільш перспективних напрямків науково-технологічного інноваційного розвитку вітчизняної економіки, реалізація яких дозволила б реалізувати відносні конкурентні переваги, перейти до випереджаючої стратегії інноваційного прориву, зайняти гідне місце в світовому економічному просторі.

Для забезпечення успіху переходу на випереджуючий шлях інноваційного розвитку необхідним є дотримання таких умов [7]: стимулювання (матеріальне й моральне) креативної інноваційної діяльності, переважно позитивне; формування інноваційної інфраструктури; розвиток інтелектуального капіталу та інноваційної культури (складової інтелектуального капіталу), що розглядається як соціокультурний механізм формування інноваційної поведінки людини та є однією з основних складових інноваційно-сприятливого середовища [8].

Основна проблема полягає у правильному виборі пріоритетних напрямів інноваційного розвитку, для реалізації яких є необхідні та достатні умови. Доведено [9], що виділити та обґрунтувати перспективні з комерційної точки зору напрями науково-технологічного інноваційного розвитку України можна на основі поєднання:

– маркетингових прогнозів, для виявлення найбільш імовірних тенденцій зміни споживчого попиту на різних товарних ринках;

– експертних оцінок стану розвитку науки і техніки для визначення можливостей втілення наявних і перспективних науково-технічних розробок у нові продукти й технології, які б відповідали запитам споживачів як існуючим, так і майбутнім.

Визначення вектора (сили і спрямованості) заходів системи державного стимулювання пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, повинно враховувати результати маркетингових прогнозів.

Була запропонована (рис. 1) [10] узагальнена схема формування стратегічних напрямів випереджаючого інноваційного розвитку національної економіки.

Рисунок 1. Схема формування стратегічних напрямів інноваційного розвитку [10]

Стрілками із суцільних ліній на рис. 1 показано напрями інформаційних потоків на етапах попереднього обґрунтування, стрілками зі штрихових ліній – на етапах остаточного формування.

Спрощений механізм переходу України на шлях випереджаючого розвитку зображений на рисунку 2 [10]. Розглядаючи рис. 2, необхідно зазначити, що певних реформ та змін потребує як сектор влади та державного управління, так і сектор бізнесу. Адже саме малі підприємства є основою інноваційного розвитку будь-якої економіки. Національний бізнес потребує осучаснення, бо більшість галузей використовує застарілі технології. Особливу увагу звернути на людський капітал. Проводити навчання та розвиток персоналу в сфері інновацій.

На сьогоднішній день промислові підприємства у своїй стратегічній діяльності стикаються з новими якісними процесами, які передбачають перехід від матеріальних складових успіху підприємства на ринку в умовах стратегічного бачення діяльності до нематеріальних, що включають нові знання, здатності та компетенції суб'єктів господарювання, інформацію та інформаційні технології і їх роль у процесі інноваційного технологічного розвитку, глобалізаційні процеси знищення кордонів між ринками збуту та економічними системами країн, підтримання принципу орієнтації на споживача з метою отримання довгострокових переваг [14].

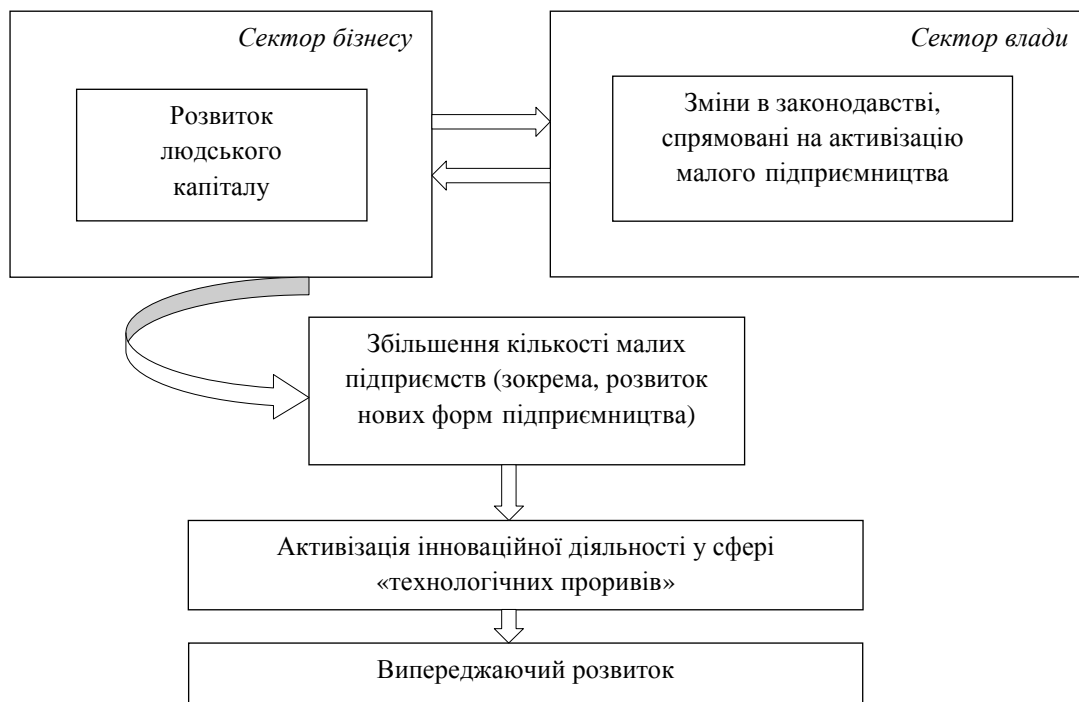

Рисунок 2. Спрощений механізм переходу на шлях випереджаючого розвитку [10]

В сучасній новітній економіці за основу діяльності приймають інтелектуальний капітал та інновації, а стратегічне планування базується на розвитку інформаційної інфраструктури, ускладненні виробничих процесів, створенні і дотриманні високого рівня наукоємності продукції промислових підприємств, скороченні тривалості життєвого циклу нових товарів разом з дотриманням виробничих вимог відповідно до нових технологічно-конструктивних принципів.

Багаточисленні дослідження науковців доводять [15], що вирішальними *факторами* успіху стратегії випереджаючого інноваційного розвитку промислового підприємства є: приведення у відповідність цілей інноваційного розвитку підприємства та цілей розвитку зовнішнього середовища; відповідність інноваційних можливостей підприємства ресурсному забезпеченню та сировинним потребам; узгодження діяльності всіх наявних функціональних підрозділів підприємства; налагодження комунікацій у внутрішньому середовищі підприємства; погодженість тактики і стратегії використання та розподілу ресурсів в конкретний період діяльності підприємства; створення єдиного алгоритму технологічних процесів промислового підприємства, а також – єдиної системи координації діяльності підрозділів; узгодження кадрової політики різних підрозділів, враховуючи систему навчання та перепідготовки працівників; аналіз та узгодження елементів системи мотивації з цілями та стратегією підприємства; впорядкування та організація маркетингової діяльності підприємства та окремих його елементів; співставлення факторів рівня якості підприємства з рівнем задоволення потреб споживачів; приведення у відповідність фінансових та ресурсних можливостей підприємства.

Тенденції скорочення життєвого циклу продукції змушують промислові підприємства до переходу на кількісне збільшення випуску інноваційних моделей різного типу. Це, з одного боку, спричиняє підвищення споживацького попиту, і як наслідок – отримання конкурентних переваг, але з іншого – призводить до зростання сукупних витрат на дослідження ринку, на виготовлення та створення системи збуту продукції. До того ж зростає ризикованість окремого інноваційного проекту. З огляду на сучасні тенденції світових та вітчизняних ринків, стратегічне планування випереджаючого інноваційного розвитку на промислових підприємствах повинно бути направлене на кінцевого споживача, але цінова політика повинна відповідати масовому виробництву, виключаючи погіршення якості.

Процеси глобалізації безпосередньо впливають на формування стратегій інноваційного прискорення. Цей факт вимагає від промислових підприємств відповідності не тільки національним, але і міжнародним стандартам і нормам при розробці інноваційних продуктів, дотримання екологічних норм, проведення відповідної сертифікації продукції. Окрім суто технологічних критеріїв, промислове підприємство має забезпечити прискорення фінансових, маркетингових та інформаційних процесів. Зокрема, прискорення виведення продукції на ринок, швидкий та ефективний пошук стратегічних партнерів, відповідний аналіз інформаційного середовища.

Механізм формування стратегій інноваційного прискорення промислового підприємства передбачає виділення складових підсистем, ідентифікацію всіх факторів, які впливають на даний процес, врахування

взаємозалежностей та функціональних зв'язків підприємства, а також особливостей ринково-виробничої діяльності. Системний підхід до механізму формування стратегічного інноваційного розвитку підприємства дає можливість розглядати стратегію випереджаючого інноваційного прискорення як складну систему, одночасно представляючи її як підсистему по відношенню до корпоративної стратегії, складові якої визначені інноваційними цілями підприємства, його ресурсами та можливостями, і забезпечує аналіз усіх наявних факторів із врахуванням як зовнішніх, так і внутрішніх тенденцій інноваційного прискорення [16].

Для забезпечення результатів стратегічного планування інноваційного розвитку промислового підприємству необхідно найбільш вдало поєднати фактори виробництва так, щоб його можливості значно перевищували суму можливостей окремого фактора, який є його складовою. Промислове підприємство, яке є відкритою системою, повинно взаємодіяти з зовнішнім середовищем, використовувати його ресурси і вміння пристосуватись до нього. Повнота та точність інформації про власне внутрішнє і зовнішнє середовище зумовлює найбільшу імовірність стійкого довгострокового функціонування підприємства. Потенціал якісного та повноцінного випереджаючого інноваційного розвитку створюється синергетичним ефектом від взаємодії всіх факторів діяльності підприємства, при цьому структура цих факторів визначає можливості якісного та кількісного росту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що на формування стратегії випереджаючого інноваційного прискорення промислових підприємств впливає цілий комплекс факторів, і метою підприємства стає отримання синергетичного ефекту від впливу цих чинників. Шлях підприємства до стратегічного інноваційного прискорення починається з докорінних змін у всіх сферах внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування. При цьому, саме конкретне підприємство повинно чітко розуміти необхідні інноваційні зміни, знайти відповідні інструменти для розроблення стратегій випереджаючого інноваційного розвитку, а також забезпечити прийняття прийнятних управлінських рішень.

Успіх стратегічного інноваційного прискорення залежить від правильно обраного напряму пріоритетного інноваційного розвитку на основі маркетингових ринкових досліджень, які передбачають комплексний аналіз як вітчизняних, так і світових ринків, а також на основі експертних прогнозів. При цьому, формування стратегії повинно відбуватися відповідно до тих галузей інноваційного потенціалу, в яких підприємство матиме достатньо можливостей та ресурсів для реалізації стратегічної інноваційної діяльності. Таким чином, промислові підприємства повинні витримувати рівновагу між наявними зовнішніми та внутрішніми можливостями, зважити існуючий попит на інновації у відповідних сферах та достатні ресурсні можливості для його задоволення.

Загалом, механізм формування стратегії випереджуючого інноваційного розвитку вимагає виконання ряду умов, серед яких як стимулювання інноваційної діяльності, формування інноваційної інфраструктури та розвиток інтелектуального капіталу, так і врахування процесів глобалізації, які значно ускладнюють інноваційну діяльність в цілому, адже конкуренція, вимоги до якості та прискорення виробничих процесів створюють додаткові задачі.

Література.

1. Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
2. Герасимчук З.В., Вахович І.М. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації стратегії розвитку регіону: монографія. – Луцьк: ЛДТУ, 2002. – 248 с.
3. Захарін С.В. Посилення ролі корпоративних структур у розвитку інноваційної економіки / С.В. Захарін // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 117-126.
4. Козоріз М.А., Жихор О.Б. Аналіз фінансування наукових та науково-технічних робіт в Україні // Збірник науково-технічних праць «Науковий вісник НЛТУ України». Випуск 19.6. – Львів: національний лісо-технічний університет України, 2009. – С. 306-313.
5. Сухоруков А.І. Концепція національної програми забезпечення економічної безпеки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: niurr.gov.ua/ukr/conference/krug_stil_nov_2000/suhorukov.html
6. Федулова Л. Оцінка рівня інноваційно-технологічного розвитку регіонів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: niss.gov.ua/Monitor/oktober08/18.html.
7. Ілляшенко Н.С. Формування теоретичних засад випереджального розвитку на рівні країни та підприємства / Н.С. Ілляшенко // Економічний часопис – XXI. – 2014 – №5-6. – С. 78-81.
8. Шипуліна Ю.С. Інноваційна культура як основа сприятливого середовища інноваційного розвитку організації: методичні засади оцінки / Ю.С. Шипуліна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013 – №1. – С. 236-246.
9. Ілляшенко С.М. Концептуальні засади маркетингового прогнозування стратегічних напрямів науково-технологічного інноваційного розвитку України на основі експертних оцінок / С.М. Ілляшенко // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 2010 – №668. – С. 68-74
10. Ілляшенко С.М. Інноваційний розвиток: маркетинг і менеджмент знань: монографія / С.М. Ілляшенко. – Суми: ТОВ «Діса плюс», 2016. – 192 с.
11. Васюткіна Н. В. Теоретические аспекты понимания категории «развитие предприятия» / Н. В. Васюткіна // Проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 236–242.

12. Пантелєєва Н. М. Організаційно-економічний механізм управління інноваціями банківської системи / Н. М. Пантелєєва // Вісник Університету банківської справи національного банку України. – 2013. – № 1. – Вип. 1. – С. 122–128.

13. Вергал К. Ю. Дослідження стратегічного інноваційного розвитку підприємства методами системного економіко-математичного моделювання / К. Ю. Вергал // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум – 2008»: твори VI Міжнародної науково-практичної конференції, (3–5 груд. 2008 р.). – Х. : НТУ «ХПІ», 2008. – С. 117–118.

References.

1. Geets, V.M., Seminozhenko, V.P. (2006), *Innovatsiyni perspektivi Ukraini* [Innovative prospects of Ukraine], Konstanta, Harkiv, Ukraine.

2. Gerasimchuk, Z.V., Vahovich, I.M. (2002), *Organizatsiyno-ekonomichnyi mehanizm formuvannya ta realizatsiyi strategiyi rozvitku regionu: monografiya* [Organizational and Economic Mechanism for the Formation and Implementation of the Regional Development Strategy: Monograph], LDTU, Lutsk, Ukraine.

3. Zaharin, S.V. (2006), “Strengthening the role of corporate structures in the development of an innovative economy”, *Finansi Ukraini*, vol. 5, pp. 117-126.

4. Kozoriz, M.A. and Zihor, O.B. (2009), “Analysis of financing of scientific works in Ukraine”, *Zbirnik naukovo-tehnichnih prats «Naukoviy visnik NLTU Ukraini»*, vol. 19.6, pp. 306-313.

5. Suhorukov, A.I. “The Concept of the National Program for Ensuring Economic Security of Ukraine”, [Online], available at: niurr.gov.ua/ukr/conference/krug_stil_nov_2000/suhorukov.html

6. Fedulova, L. “Assessment of the level of innovation and technological development of regions”, [Online], available at: niss.gov.ua/Monitor/oktober08/18.html

7. Illiashenko, N.S. (2014) “Formation of theoretical foundations of advanced development at the level of the country and enterprises”, *Ekonomichnyi chasopis–XXI*, vol. 5-6, pp. 78-81.

8. Shipulina, Yu.S. (2013) “Innovative culture as the basis of a favorable environment for the organization's innovative development: methodological principles of evaluation”, *Marketing and Management of Innovations*, vol.1, pp. 236-246.

9. Illiashenko, S.M. (2010), “ Conceptual bases of marketing forecasting of strategic directions of scientific and technological innovation development of Ukraine on the basis of expert assessments”, *Visnik natsionalnogo unIversitetu «LvIvska polltehnIka». Problemi ekonomIki ta upravlnnya*, vol. 668, pp. 68-74

10. Illiashenko, S.M. (2016), *Innovatsiyni rozvytok: marketynh i menedzhment znan: monohrafiia* [Innovation development: marketing and knowledge management: monograph], TOV «Disa plus», Sumy.

11. Vasutkina, N.V. (2014), “Theoretical Aspects of Understanding of the "Development of the Enterprise" category”, *Problems of Economics*, vol. 2, pp. 236-242.

12. Pantyleeva, N.M. (2013), “Organizational-economic mechanism of management of innovations of the banking system”, *Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine*, vol. 1, no.1, pp. 122-128.

13. Vergal, K. Yu. (2008), “Research of strategic innovation development of the enterprise by methods of system economic-mathematical modeling”, *Doslidzhennia ta optymizatsiia ekono-michnykh protsesiv «Optymum – 2008»: trudy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Research and optimization of economical processes "Optimum-2008": works of the VI International Scientific and Practical Conference], NTU "KhPI", Kharkiv, pp. 117-118.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2018 р.